Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2025

№ 1

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 408 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 7-yanvarda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali
O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

"Yashil" makon "yashil" iqtisodiyot farovonligimiz garovi 20
Muhiddin Kalonov

Xufyona iqtisodiyot va uni qisqartirishning ilmiy tadqiqotlardagi talqinining ilmiy tahlili 23
Raxmanov Laziz Erkabaevich

O'zbekistonda yashil loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti tahlili 28
Bakirov Sanjar Davlatovich

Respublika iqtisodiyotida oilaviy korxonalarning eksport faoliyati tahlili 35
Jurayev Navruz Jurayevich

Tijorat banklari tomonidan kredit liniyalarini samarali boshqarish mexanizmlari 40
Toshboyev Sherzod Turdaliyevich

Innovatsion faoliyatda yashil kimyoning strategik o'rni: global va mahalliy yondashuvlar 45
Nazarova Latofat Toirjon qizi

Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda tabiiy kapitalning ahamiyati 49
Urunbayev Saparbek Samatovich

Sug'urta kompaniyalari biznes modeli 54
Qarshiyev Otabek Abdullayevich

Страхование различных рисков проектного финансирования 59
Гулираъно Носирова Абдулазиз кизи

"Yashil" texnologiyalar – yashil iqtisodiyotning bo'g'ini sifatida 63
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li

Iste'mol soliqlarning tovar va xizmatlar bahosiga ta'sirini baholash 70
Ergashev I. O.

Экологические аспекты "зелёной экономики" в стратегии устойчивого развития Узбекистана 73
Кучаров Аброр Сабиржанович, Джумабаева Дилобар Асатиллаевна, Шомалиева Мукаддасхон Мирсаидовна

O'zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish 78
Tursunov Jaxongir Pulatovich

Yoshlarda tadbirkorlik qobiliyatini shakllantirish va yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish modellari 84
Raxmatullayeva Feruza Azimovna

Korxona import operatsiyalarida moliyaviy munosabatlar nazariy tahlili 90
Pulatova Moxira Baxtiyorovna

Hududlararo iqtisodiy mutanosibliklarni aniqlash uslubiyoti 95
Murtazayev Isabek Bazarbayevich

"MUQADDAM" MCHJ kalava ip ishlab chiqarish korxonasida marketing strategiyasini takomillashtirish yo'llari 103
Musayeva Shoira Azimovna, Kurbonboyeva Sevinch Asliddinovna

O'zbekistonda davlat mulkini xususiylashtirish jarayonlari va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri 109
Shadmanov Erkin Sherkulovich, Turkmanov Azam Saydullaevich

Особенности современных методов оценки эффективности деятельности промышленных предприятий 114
Матчанов Азамат Абадович

Kichik biznes subyektlari tomonidan mahalliylashtirish asosida mahsulotlar ishlab chiqarishni tashkil etishda davlat dasturlarining ahamiyati 121
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich

Davlat statistikasini xalqaro statistika standartlar asosida innovatsion rivojlantirish yo'llari 128
T.P. Jiemuratov

Tadbirkorlikni boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish 134
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich, G'ulomova Iroda Jahongir qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Davlat-xususiy sheriklik: mohiyati, funksiyalari va jahon amaliyoti 139
Ataniyazova Maksuda Baltabayevna
Qurilish korxonalarida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari 144
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li
O'zbekistonda bandlikni tartibga solishda tadbirkorlikning ahamiyati 148
Ismailov Azizbek
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash davrida bandlik siyosati 151
Mardanaqulov To'lqin
Tadbirkorlikning ijtimoiy funksiyasini namoyon bo'lishi 154
Xalilov Muxiddin Shakirovich
Ijtimoiy dasturlarni amalga oshirishda davlat ijtimoiy buyurtmasining ahamiyati 158
Xusanov Otabek Nishonovich
Shaxsiy sug'urtaning iqtisodiy mohiyati va tashkil etish prinsiplari 163
Bazarov Zakir Xonqulovich
Moliyaviy munosabatlarda benefitsiar mulkdorlarning iqtisodiy faoliyati va ularga xizmat ko'rsatish tizimi tahlili 168
Ochilov Farhod Malikovich
Оптимизация стратегий коммерциализации инновационных проектов в организациях 174
Бобокулов Шохрух
Sog'lom ovqatlanish umumiy ovqatlanish sohasini barqaror rivojlantirishning asosi sifatida 178
Raximova Dilorom Sulaymonovna
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda davlatning roli 184
Ulug'murodova Feruza Mardon qizi, R.A. Saydaqulov
Mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotga o'tishning imkoniyatlari va muammolari 190
Jumaniyazov Nodirbek Odilbek o'g'li
Aksiz solig'ining davlat budjetini shakllantirishdagi ahamiyati va zarurati: xalqaro va mahalliy tajriba 195
Kabirov Abdulla Maxmutovich
Tijorat banklari aktivlari samaradorligini oshirish 201
Xojibekova Zilola Shavkat qizi
Davlat budjeti daromadlarini shakllantirish bo'yicha xorij tajribalari 206
Kudaybergenova Guzal
IT xizmatlar eksportini moliyaviy ta'minotini takomillashtirish 210
Jumaboyev Akmaljon Sheraliyevich
Развитие международного рынка капитала 216
Срожиддинова Зарина Хайриддиновна, Абдираманова Мадина Куанишбаевна
Sug'urtada anderrayting xizmatini xorij tajribasidan foydalanish 223
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich
Финансовый анализ нефтесервисной компании АО «МАХСУСЭНЕРГОГАЗ» 228
Файзиев Умуркул Шухратович
Tijorat banklarida raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari 236
Xudayarov Oybek Odilovich
Xizmat ko'rsatish korxonalarining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish 242
Seytnazarov Berdibek Ametbekovich
Surxondaryo viloyatida yashil iqtisodiyotni amaliyotga tatbiq etishning hozirgi holati 246
Oybek Ruziyev Abdumuminovich, Qosimov Akmal, Mamatov Sardor Ilyosovich
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni 251
Saparov Ismat Chorshanbiyevich
Leveraging ict and mobile connectivity for economic growth: an empirical study on the role of internet usage and corruption control 256
G'ofirova Gulmira G'anisherovna, Rajabova Malika Nuriddin qizi, Qalandarov Sarvar Zafar o'g'li
Sanoatda oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlash va sertifikatlashtirish mexanizmini takomillashtirish 266
Mahamatova Maftuna

Soliq tizimida elektron hujjat aylanishining soliq ma'murchiligiga ta'siri 273
Abdullaev Shahbozbek Nodirsho o'g'li
Respublikamizdagi sanoat korxonalarining rivojlanishini ko'p omilli tahlillari 283
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich
Organizational economic mechanisms of the tourist services market in the republic of Karakalpakstan 290
Ochilova Ozoda Toshquvatovna
Qishloq hududlarini iqtisodiy rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari 295
Toyirov Alijon Yodgor o'g'li, Sadullayev Oybek Turdiali o'g'li, Orziqulov Oybek A'zamjon o'g'li
Ta'lim turizmi va madaniy meros: O'zbekiston Respublikasida tutgan o'rni 300
Qutlimurotov Fayzullo Sadulayevich
Глэмпинг: особенности и перспективы развития в Республике Узбекистан 304
Гуломова Мухлиса Нурулла кизи, Муллагалиева Зарина Рамиловна, Исамиддинова Диёра Нодиржон кизи
Improving the practice of crediting business entities by commercial banks 309
Jabbarov Alisher Kayimovich
O'zbekistonda eksport-import operatsiyalarini sug'urtalashning rivojlantirish istiqbollari 314
Adilova Gulnur Djurabayevna
Kambag'allikni qisqartirishda xizmatlar sohasining o'rni 319
Mirzaev Qulmamat Djonuzokovich, Saparov Murod Irgashovich
Ishchi kuchi migratsiyasini tartibga solishga yondashuvlar 323
Xamidov Elyorjon Tursunali o'g'li
Kichik biznes sohasiga investitsiyalarni jalb etish mexanizmlarini takomillashtirish 329
Bolliyev Shamsiddin Tursunmamatovich
Mahalliy ishlab chiqarish korxonalari raqobatbardoshligini baholashning zamonaviy yondashuvlari, mezonlari va usullari 335
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li
Tijorat banklarida kredit amaliyotini takomillashtirish istiqbollari 338
Xolmatov Mirodil Nurmamat o'g'li
The role of agrobusiness in the development of society and its opportunities 343
D. Dzhurayeva, Rakhmonov Rustam
Ichki audit samaradorligini baholashga ta'sir qiluvchi omillar va ko'rsatkichlar tahlili 349
B.Y.Maxsudov, I.G'.Isroilov
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion samaradorlik ko'rsatkichlari 353
Yuldasheva Kamola Miraliyevna
Эффективная политика регулирования занятости как фактор сокращения бедности населения 357
Шаюсупова Наргиза Тургуновна
Global iqtisodiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlashda mintaqaviy savdo kelishuvlarining o'rni 365
Toyirov Alijon Yodgor o'g'li, Egamberdiyev Nurmuhammad Otabek o'g'li
Moliyaviy salohiyatni baholash metodologiyasini shakllanishida makroiqtisodiy indikatorlarning ahamiyatliligi 370
Buranova Lola Vakhobovna
Navoiy viloyatida sanoat tarmog'i rivojlanishi tahlili 379
Baqoyev Husan Nuriddinovich
Aksiyadorlik jamiyatlarining innovasion faoliyatini moliyalashtirishning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari 383
Shomansurova Zilola Abduvaxitovna
Internet – iqtisodiyotni rivojlantirishning muhim kaliti 391
Bo'tayeva Sabina Xoliyorovna
Chet mamlakatlarida soliq qarzlarini undirish mexanizmini milliy soliq tizimiga moslashtirish masalalari 396
Yuldashev Dilshod Rustamovich
O'zbekistonda hududiy turizmni barqaror rivojlantirishda ijtimoiy-iqtisodiy hamda hukumat strategiyalarining roli va ta'siri 402
Yorqulov Muhammadmurod Axmad o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O‘ZBEKISTONDA HUDUDIY TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA IJTIMOIY-IQTISODIY HAMDA HUKUMAT STRATEGIYALARINING ROLI VA TA’SIRI

Yorqulov Muhammadmurod Axmad o‘g‘li
“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti mustaqil izlanuvchisi, PhD

Annotatsiya: Ushbu maqola O‘zbekistonda mintaqaviy turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ta’siri, turizmni rivojlantirishda hamda boshqarishda muhim bo‘lgan omillar, jumladan, infratuzilma, raqobatbardoshlik, davlat siyosati hamda iqtisodiyotdagi barqaror amaliyotlar rolini o‘rganishga qaratilgan. Maqalada 1995-yildan 2023-yilgacha bo'lgan ma'lumotlardan foydalangan holda O'zbekiston yalpi ichki mahsulotini (YaIM) shakllantirishda turizmning rolini va muhim omillarini, xususan, sayyohlarning kelishi, davlat xarajatlari va inson kapitalini o'rganadi. Tadqiqot natijasi turizm mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarni taqdim etsa-da, infratuzilma, siyosatning uyg'unligi va resurslar barqarorligi kabi muammolar mavjud ekanligini ko‘rsatadi. Shuningdek, maqolada turistik hududlarning raqobatbardoshligini oshirish, ularda qayta tiklanadigan energiya manbalarini integratsiya qilish va qishloq turizmi kabi turizm sohalaridan keng foydalanishda aniq strategiyalar muhokama qilingan. Mazkur strategiyalar. Turizmdan mintaqaviy hamda ijtimoiy-iqtisodiy o‘sishning barqaror drayveri sifatida qanday foydalanish mumkinligi bo‘yicha dalillarga asoslangan tavsiyalar berish orqali maqolada O‘zbekiston turizm sektorining dinamik ishlashi to‘g‘risidagi savollarga javob beriladi.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirlar, turizmni rivojlantirish, barqaror turizm.

Abstract: This article studies socio-economic impacts of regional tourism in Uzbekistan, and investigates the role of factors governing tourism development including infrastructure, competitiveness, government policy, as well as sustainable practices in the economy. Using 1995 to 2023 data including the role of tourism in shaping Uzbekistan’s Gross Domestic Product (GDP) and important drivers including tourist arrivals, government spending, and human capital are examined. Results show that although tourism offers a wide scope for regional economy development there are challenges in aspects of infrastructure, policy coherence and resource sustainability. Finally, the article mentions specific strategies to address these challenges such as making rural competitiveness, integrating renewable energy and exploiting niche tourism sectors like agri-tourism. They provide policy implications that clearly emphasize the need for developing tourism in Uzbekistan in a manner that satisfies the country’s own exceptional cultural and natural resources and maximizes tourism’s economic benefits. By providing evidence based recommendations concerning how tourism can be used as a sustainable driver of regional socio economic growth, the article closes an issue in our understanding of the dynamic workings of Uzbekistan's tourism sector.

Key words: socio economic impacts, tourism development, sustainable tourism.

Аннотация: В данном исследовании рассматриваются социально-экономические последствия регионального туризма в Узбекистане и анализируются факторы, влияющие на развитие туризма, включая инфраструктуру, конкурентоспособность, государственную политику, а также устойчивые практики в экономике. Используя данные за период с 1995 по 2023 годы, исследуется роль туризма в формировании валового внутреннего продукта (ВВП) Узбекистана, а также важные драйверы, такие как количество туристов, государственные расходы и человеческий капитал. Результаты показывают, что, несмотря на широкие возможности туризма для развития региональной экономики, существуют проблемы в области инфраструктуры, согласованности политики и устойчивости ресурсов. В заключение в исследовании выделяются конкретные стратегии для решения этих проблем, такие как улучшение конкурентоспособности сельских районов, интеграция возобновляемых источников энергии и развитие нишевых туристических направлений, таких как агритуризм. Приводятся рекомендации по политике, подчеркивающие

необходимость развития туризма в Узбекистане таким образом, чтобы он соответствовал исключительным культурным и природным ресурсам страны и максимально использовал экономические выгоды туризма. Предоставляя обоснованные рекомендации о том, как туризм может стать устойчивым драйвером социально-экономического роста регионов, это исследование заполняет значительный пробел в нашем понимании динамики туристического сектора Узбекистана.

Ключевые слова: социально-экономические последствия, развитие туризма, устойчивый туризм.

KIRISH

Mintaqaviy turizm ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun «kam foydalaniladigan» resurs sifatida ko‘rilsa-da, mahalliy bandlikni oshirish, daromadni ko‘paytirish va madaniyatni targ‘ib qilish imkoniyatlari uchun uning potensiali tobora kengroq tan olinmoqda (Li, Liu, & Lin, 2024). O‘zbekiston kabi mamlakatlar uchun turizmning potensialidan foydalanish tizimli rivojlanish va barqarorlikni ta’minlash uchun juda muhim bo‘lishi mumkin. Ushbu tadqiqotda O‘zbekistonning noyob madaniy va iqtisodiy konteksti doirasida mintaqaviy turizm rivojlanishining ijtimoiy-iqtisodiy omillari o‘rganilib, turizmning iqtisodiy hissasini maksimal darajada oshirishga harakat qilinadi.

So‘nggi tadqiqotlarda turizmning hududiy iqtisodiyotlar ta’siriga hissa qo‘shadigan turli omillar ta’kidlab o‘tilgan. Jumladan, sayyohlarning xatti-harakati bevosita psixologiya bilan bog‘liq bo‘lib, marketing strategiyasida mahalliy shaxsiyat xususiyatlaridan foydalanish mintaqaviy turizmni samarali tarzda targ‘ib qilishga yordam berishi mumkin (Li va boshq., 2024). Shuningdek, Kovshov, Lukyanova va Galinlarning (2024) fikriga ko‘ra, qishloq turizmida raqobatbardoshlik ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga, jumladan, global jozibadorlik, mahalliy moliyaviy taraqqiyot va erkinlikka katta yordam ko‘rsatishi mumkin.

O‘zbekistonning boy madaniy merosi, zamonaviy arxitekturasi va qishloq landshaftlarini targ‘ib qilish orqali raqobatbardoshlikni oshirish mamlakat uchun barqaror turizmni rivojlantirishning strategik yo‘li bo‘lishi mumkin. Shunga qaramay, O‘zbekiston turizm salohiyati infratuzilma yetishmovchiligi, malakali kadrlar tanqisligi va valyuta kursi o‘zgaruvchanligi kabi muammolar tez-tez uchrab turadi. Ohorodnyk va Fingerning (2024) ta’kidlashicha, turizmni rivojlantirish uchun hukumat siyosati va yordami muhim hisoblanadi. Misol uchun, agroturizm kabi maxsus yo‘nalishlarni rivojlantirishni targ‘ib qiluvchi hukumat strategiyalari mahalliy resurslarni ko‘paytirish, mintaqaviy rivojlanishni mustahkamlash, sog‘lom raqobat va agrar madaniyatni qo‘llab-quvvatlash hamda tuproq unumdorligini oshirish orqali iqtisodiy barqarorlikka hissa qo‘shishi hamda O‘zbekiston siyosatini turizmning iqtisodiy ta’siriga yo‘naltirilgan o‘ziga xos siyosati bilan uyg‘unlashtira olish qobiliyati mamlakatga turizmdan maksimal iqtisodiy foyda olish imkonini beradi.

Shuni ham ta’kidlab o‘tish joizki, hududiy turizmni rivojlantirishda barqarorlik ham muhim omil bo‘lib, tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, qayta tiklanadigan energiyani turizm infratuzilmasiga integratsiya qilish iqtisodiy ta’sirlarga nisbatan barqarorlikni oshiradi va ekologik muammolarni kamaytiradi (Rehman va boshq., 2024). Ayniqsa, O‘zbekiston uchun iqlim muammolari iqtisodiy o‘sishni ekologik muhofaza bilan muvozanatlashgan holda barqaror turizm rivojlanish modellari yaratishni talab qiladi. Ushbu yondashuv mamlakat sharoitiga mos va dolzarbdir. Nihoyat, ushbu tadqiqot O‘zbekiston bo‘yicha adabiyotdagi bo‘shliqni to‘ldirib, siyosat ishlab chiqaruvchilar va manfaatdor tomonlarga turizmni barqaror mintaqaviy o‘sishni rivojlantirish uchun ishlatishni boshlashga yo‘naltirilgan daliliy tavsiyalarni taklif etadi. Ushbu tadqiqot O‘zbekiston uchun samarali va sharoitga mos turizm strategiyalarini ishlab chiqishga oid muhim tushunchalarni taqdim etish maqsadida o‘ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy dinamikani o‘rganadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ijtimoiy-iqtisodiy, psixologik va ekologik omillar yig‘indisi mintaqaviy turizm rivojlanishiga katta ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu elementlar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik turizmning strategik rivojlanishi va mintaqaviy iqtisodiyotlarni yaxshilashga oid muhim ko‘rsatmalarni beradi. Mazkur masalalar bo‘yicha so‘nggi ilmiy tadqiqotlardan foydalanib, ushbu adabiyot tahlilida mintaqaviy turizm rivojlanishining asosiy omillarini yaxlit tushunishni ta’minlash uchun umumlashtiriladi. Maqolaning ilmiy jozibadorligini oshirish maqsadida xalqaro miqiyosda turli xil olimlar va mualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlardan foydalanildi. Xususan, Li, Liu va Lin (2024) turizmning psixologik jihatlarini o‘rganib, mintaqaviy shaxsiyat xususiyatlari turizm xulq-atvori va tanloviga, shuningdek, turizm rivojlanishiga qanday ta’sir ko‘rsatishi mumkinligini tahlil qilgan (Li va boshq., 2024). Tadqiqotchilar fikricha, mintaqada yashovchilarning shaxsiyati va mehmon kutishdagi kutilmalari sayyohlarni jalb qilishi yoki ularni uzoqlashtirishi mumkin. Ushbu o‘zaro ta’sir psixologik moslik nuqtai nazaridan turizm strategiyalarini ishlab chiqishda marketing va rivojlanishga qaratilgan yondashuvning boshlang‘ich nuqtasini belgilaydi. Bu esa mintaqaviy turizm bozorlarining jozibadorligini va barqarorligini oshirishga yordam beradi.

Kovshov, Lukyanova va Galin (2024) mintaqaviy jozibadorlik va qishloq hududlaridagi raqobatni o‘rganishgan. Kovshov va boshqalar (2024) xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish qishloq hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli hissa qo‘shishini ta’kidlaydilar. Ushbu doirada mualliflar qishloq hududlari o‘zlarining o‘ziga xos xususiyatlaridan foydalangan holda investitsiyalar va sayyohlarni jalb qilish, mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish va yashash standartlarini oshirish usullarini baholaydilar.

Ohorodnyk va Finger (2024) agroturizmning transformatsion salohiyatini muhokama qiladilar. Misol uchun, Ukrainadagi agroturizm kichik iqtisodiy faoliyatdan barqaror mintaqaviy rivojlanish asosiga aylanishi mumkin (Ohorodnyk va Finger, 2024). Mualliflar agroturizmni nafaqat iqtisodiy model, balki mahalliy resurslarni integratsiya qilish orqali qishloq iqtisodiyotlarini mustahkamlash va uzoq muddatli ekologik va iqtisodiy sog‘lomlikka erishish imkonini beruvchi barqaror amaliyot sifatida ko‘radilar. Shu bilan birga, ur Rehman va Iqbol (2024) qayta tiklanadigan energiya integratsiyasining ijtimoiy-iqtisodiy ta’sirlarini o‘rganishgan. Ur Rehman va boshqalarning (2024) tadqiqoti qayta tiklanadigan energiya rivojlanishi ish o‘rinlari yaratish, energiya xavfsizligi va mintaqaviy barqaror infratuzilma rivojlanishi kabi turli iqtisodiy foydalarni taqdim etish salohiyatiga ega ekanligini muhokama qiladi. Ushbu tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, qayta tiklanadigan energiya nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilishga yordam beradi, balki iqtisodiy diversifikatsiya va mintaqaviy rivojlanishda barqarorlikni ta’minlashda ham muhim ahamiyatga ega.

Nijkamp, Kourtit va Moreno (2024) shahar va mintaqaviy rejalashtirishda noaniqliklarni boshqarish orqali barqaror mintaqaviy rivojlanish bo‘yicha muhokamalarga o‘z hissasini qo‘shadilar. Nijkamp va boshqalar (2024) shaharlarning barqarorligi va moslashuvchanligini oshirish uchun keng ko‘lamli an’anaviy donolik va zamonaviy iqtisodiy geografiya nazariyalarini birlashtirishni tavsiya etadilar. Bu, xususan, antiurbanizatsiya, iqlim o‘zgarishi va iqtisodiy o‘zgaruvchanlik kabi shaharsozlik bilan bog‘liq muammolarni hal qilishda muhim ahamiyatga ega. Mualliflarning fikriga ko‘ra, muvaffaqiyatli shahar va mintaqaviy rejalashtirish va rivojlanish strategiyalari barqaror shahar va mintaqaviy o‘sishni ta’minlash uchun tarixiy bilim va zamonaviy nazariyalarga asoslanishi kerak. Cybèle, Kato-Huerta va Sieber (2024) Réunion orolidagi madaniy ekotizim xizmatlarini tushunish va tadqiqot qilish uchun ko‘p bosqichli tadqiqotlarni ishlab chiqishgan. Ushbu tadqiqotlar mintaqaning iqtisodiy rivojlanishini yaxshilashga yordam beradigan bilimni yaratishda hamkorlikni kuchaytirish muhimligini ta’kidlaydi (Cybèle va boshq., 2024). Rejalashtirish jarayonida mahalliy hamjamiyatlar va manfaatdor tomonlarning ishtirokini ta’minlash orqali ushbu yondashuv madaniy meros va iqtisodiy tashabbuslar o‘rtasidagi bog‘liqlikni mustahkamlaydi, bu esa barqaror turizmni rivojlantirish uchun zaruriy shart hisoblanadi.

Adabiyotlarni umumlashtirar ekanmiz, dunyo bo‘ylab turizmning mintaqaviy rivojlanishga ijtimoiy-iqtisodiy ta’sirini oshirishning ko‘plab usullari mavjudligi ko‘rsatilgan, lekin ayni paytda O‘zbekiston bilan bog‘liq masalalarni qamrab oluvchi adabiyotlarda sezilarli bo‘shliq mavjudligi aniqlangan. Ushbu kamchilik bizga global xulosalarni O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va ekologik konteksti bilan moslashtirish orqali bu bo‘shliqni to‘ldirish uchun imkoniyat beradi. Bu mahalliy siyosatchilar, manfaatdor tomonlar va aholiga O‘zbekistonning o‘ziga xos boyliklari va madaniy merosiga asoslangan, yanada maqsadli va foydali strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi, bu esa mintaqaning barqaror turizmni rivojlantirish salohiyatini maksimal darajada oshirishga yo‘l ochadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda O‘zbekistonda mintaqaviy turizmning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta’sir qiluvchi omillarni o‘rganish uchun 1995-yildan 2023-yilgacha bo‘lgan davrni qamrab oluvchi ma’lumotlar to‘plamidan foydalanildi. Tadqiqotda O‘zbekistonning yalpi ichki mahsuloti (YaIM), ya’ni iqtisodiy mahsulotni million so‘mda (UZS) o‘lchovchi ko‘rsatkichga turli iqtisodiy va turizm bilan bog‘liq omillarning ta’siri tahlil qilindi.

Mazkur omillar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

YaIM: iqtisodiy mahsulotni miqdoriy jihatdan ifodalaydi;

Sayyohlar tashrifi: har yili tashrif buyurgan sayyohlar sonini ko‘rsatadi;

Sayyohlarning joylarda kamida bir kecha qolishi: sayyohlar tomonidan o‘tkazilgan umumiy tunash kechalari miqdorini aks ettiradi;

Valyuta kursi: O‘zbekiston so‘mining AQSh dollariga nisbatan almashuv kursini bildiradi;

Turizmga bog‘liq davlat xarajatlari: bu ko‘rsatkich davlatning turizm sohasiga qaratgan investitsiyalarini ifodalaydi;

Investitsiya koeffitsienti: YaIMning foiziga nisbatan iqtisodiy faollik darajasini ko‘rsatadi;

Inson kapitali indeksi: turizm sohasidagi inson resurslari sifatini baholaydi.

Tadqiqotda ushbu omillar tahlil qilinib, O‘zbekiston turizm sohasining iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishiga qanday ta’sir ko‘rsatishi ochib berilgan.

Asosiy iqtisodiy va turizm ko‘rsatkichlarining tahliliy statistikasi (1995-2023). Ushbu ko‘rsatkichlarning tahliliy statistikasida ularning taqsimoti va markaziy tendensiyalarini yoritib berilib, O‘zbekistondagi iqtisodiy va turizm dinamikasining umumiy ko‘rinishini taqdim etadi.

1-jadval. O‘zbekistonning iqtisodiy va turizm dinamikasi tahlili (1995-2023).

Iqtisodiyot va turizmga aloqador omillar	O‘rtacha	Standart og‘ish	Minimal	Maksimal	O‘lchov birligi
YaIM (million so‘m)	25,345.38	12,480.57	5,926.30	48,645.94	So‘m
Sayyohlar tashrifi	552,110.99	299,926.58	130,949.67	972,626.16	Kishi
Sayyohlar tunagan kechalar	249,215.81	135,412,15	52,484.95	494,099.12	Kecha
Valyuta kursi (so‘m/USD)	89.87	5.75	80.51	98.59	Kurs
Davlat xarajatlari (million so‘m)	1,004.23	296.56	506.95	1,471.78	So‘m
Investitsiya koeffitsienti (%)	19.33	2.84	15.17	24.86	Foiz
Inson kapitali indeksi	0.52	0.12	0.33	0.67	Indeks

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

2-jadval. O‘zbekistonda turizmning YAIMga ijtimoiy-iqtisodiy ta’siri bo’yicha doimiy ta’sir modeli natijalari.

Iqtisodiyot va turizmga aloqador omillar	Koeffitsient	Standart xatolik	z-qiymat	p-qiymat	95% ishonch oralig‘i
Boshlang‘ich qiymat	-26,199.541	39,118.704	-0.670	0.503	(-102,870.791, 50,471.709)
Sayyohlarning tashrifi	-0.020	0.007	-2.899	0.004	(-0.033, -0.006
Sayyohlar tunagan kechalar	0.018	0.016	1.143	0.253	(-0.013, 0.048)
Valyuta kursi	297.141	381.065	0.780	0.436	(-449.732, 1,044.015)
Davlat xarajatlari (million so‘m)	7.038	7.364	-0.956	0.339	(-21.470, 7.394)
Investitsiya koeffitsienti (%)	1,369.785	717.020	1.884	0.060	(-55.149, 2,794.719)
Inson kapitali indeksi	23,200.786	18,104.008	1.282	0.200	(-12,282.419, 58,683.990)

Regressiya modeli O‘zbekistonning YAIMiga ta’sir qiluvchi turizm va iqtisodiyot bilan bog‘liq turli omillarni qanday tahlil qilinishini ko‘rsatadi. Modelning boshlang‘ich qiymati -26,199.541 bo‘lib, bu statistik jihatdan ahamiyatli emas (p-qiymati 0.503), ya’ni agar barcha boshqa o‘zgaruvchilar nolga teng bo‘lsa, YAIM sezilarli darajada kamayishi mumkinligini ko‘rsatadi. Bu modelga kiritilgan omillarning ijobiy ta’siri bo‘lmasa, iqtisodiy o‘sishning boshlang‘ich darajasi sezilarli darajada past bo‘lishini va bu esa iqtisodiy ko‘rsatkichlar uchun ushbu o‘zgaruvchilarga qaramlikni ta’kidlaydi. Sayyohlar kelishi koeffitsienti -0.020 bo’lib, bu statistik jihatdan ahamiyatli (p-qiymati 0.004). Bu, sayyohlar sonining oshishi YAIMning 0.020 million so‘mga kamayishi bilan bog‘liq ekanligini ko‘rsatgan. Bunday salbiy ta’sir turizm infratuzilmasidagi samaradorlikning pastligi yoki ortib borayotgan turistlar resurslarga bosim o‘tkazib, odamlar zichligiga olib kelishi va turistlarga xizmat ko‘rsatish sifatini yomonlashtirishi mumkinligini anglatadi. Jadvalda ko‘rsatilgandek, sayyohlarning kechirish tunlari koeffitsienti 0.018 bo‘lib, statistik jihatdan ahamiyatli emas (p-qiymati 0.253). sayyohlarning uzoqroq turishi, nazariy jihatdan, iqtisodiyotda sarf-xarajatlarni ko‘paytirishi mumkin, ammo ma’lumotlar buni YAIM o‘sishining doimiy drayveri sifatida sifatida ko‘rsatmaydi. Valyuta kursining 297.141 koeffitsienti, p-qiymatda 0.436 bo‘lib, kichik ko‘rsatkichga ega, bu esa ichki valyutaning kuchsizligi hududlarning xorijiy sayyohlar uchun iqtisodiy jihatdan yanada jozibador qilishi va YAIMga foyda keltirishi mumkinligini ko‘rsatadi.

Hukumatning sarf-xarajatlari -7.038 koeffitsientiga ega bo‘lib, p-qiymati 0.339ni ko‘rsatadi, bu esa hukumatning turizm industriyasi uchun sarflaydigan mablag‘lari iqtisodiy o‘sishni samarali ravishda oshirmasligi mumkinligini ko‘rsatadi. Ushbu samaradorsizlik mablag‘larning noto‘g‘ri taqsimlanishi, byurokratik xarajatlar yoki turizm sohasida noishlab chiqaruvchi aktivlarga qilingan investitsiyalar sababli bo‘lishini bildirishi mumkin. Investitsiya nisbatlari 1,369.785 koeffitsientiga, p-qiymati 0.060 ko‘rsatkichga egaligi bilan ajralib turadi. Bu esa yuqori investitsiya nisbatlari YAIM o‘sishiga foydali bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi, ya’ni iqtisodiy kengayishga to‘g‘ridan-to‘g‘ri hissa qo‘shadigan va sayyohlik faoliyatlarini qabul qilish va ulardan foydalangan holda iqtisodiy o‘sishni ta’minlovchi ishlab chiqaruvchi aktivlar va infratuzilmalarga sarmoya kiritish zarurligini ta’kidlaydi.

So‘ngi omillardan biri bo‘lgan inson kapitali indeksini tahlil qiladigan bo‘lsak, uning ko‘rsatkishi 23,200.786 koeffitsientga teng bo‘lib, p-qiymati 0.200 ni ko‘rsatib turibdi. Mazkur ko‘rsatkich inson kapitalining oshishi YAIMni sezilarli darajada oshirishi mumkinligini ko‘rsatadi. Ushbu nuqta turizm sohasidagi ishchi kuchining ko‘nikmalariga yo‘naltirilgan ta’lim va o‘qitishga sarmoya kiritish iqtisodiy nuqtai nazardan jumda muhimliligini ko‘rsatadi. Inson kapitaliga sarmoya kiritish, xizmat ko‘rsatish sifatini operatsion jihatdan samarali va mijozlarning xizmatlardan qoniqishini oshirish, ko‘proq turistlarni jalb qilish va ularning uzoqroq qolishlarini ta’minlash uchun juda muhimdir.

Tahlillardan kelib chiqib xulosa qiladigan bo‘lsak, ushbu natijalar O‘zbekistondagi turizmga oid faoliyatlar va iqtisodiy ishlab chiqarish o‘rtasidagi munosabatlar murakkab ekanligini ko‘rsatadi. Turizm sohasining iqtisodiy potensialini amalga oshirish infratuzilmani, investitsiya samaradorligini va ishchi kuchini rivojlantirishda strategik yaxshilanishlarni talab qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, mintaqaviy turizm iqtisodiy o‘sish drayveri sifatida ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan muhim bo‘lib, ayniqsa madaniy va tarixiy jihatdan boy mintaqalarda, jumladan, O‘zbekistonda. turizmning mintaqaviy rivojlanishga ta’sirining bir nechta o‘lchamlarini to‘liq hisobga olgan holda, mintaqaviy raqobatbardoshlik, infratuzilma, inson kapitali va barqaror amaliyotlarning roli kabi omillarni tahlil qilib borishda, turizmning mintaqaviy iqtisodiy chidamlilikka bo‘lgan ijobiy va salbiy ta’sirini shakllantirishda katta rol o‘ynashini ko‘rsatadi. Olingan tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, O‘zbekistonda hududiy turizmni rivojlantirish hamdaq barqaror turizm istiqbollarini oshirish borasida quyidagi ishlar amalga oshirilishi lozim hisoblanadi:

Birinchidan, marketing harakatlarini muvofiqlashtirish, O‘zbekistonning madaniy takliflari bilan rezonanslashadigan sayyohlarni jalb qilish hamda ularning minntaqaviy psixologik tushunchalarini muntazam tahlil qilib borish (Li, Liu va Lin, 2024).

Ikkinchidan, infratuzilma investitsiyalari va mehmonlarning tajribasini yaxshilash juda muhim hisoblanib, mazkur holat ayniqsa qishloq va yetarlicha rivojlanmagan hududlarga sayyohlarning oqimini oshirishga xizmat qiladi. Kengaytirilgan transport tarmoqlari va zamonaviylashtirilgan mehmonxona xizmatlari bu yaxshilanishlarning asosi bo‘lib, ularning eng katta natijasi yuqori sayyohlar kelishini, kapitalning so‘rilishini va mahalliy iqtisodiyot uchun daromad oqimining oshishini ta’minlashi mumkin.

Uchinchidan, maxsus turizm sohalarini qo‘llab-quvvatlashga oid davlat siyosatlar (masalan, agri-turizm, Ohorodnyk va Finger, 2024) mahalliy resurslarni ishlatish va an’anaviy turizm turlariga qaramlikni kamaytiradi va turizmni barqaror rivojlanishini ta’minlaydi.

To‘rtinchidan, barqaror turizmni rivojlantirish soha infratuzilmasini qayta tiklanadigan energiya manbalari bilan integratsiyasini oshirishga xizmat qiladi va atrof-muhitiga bo‘lgan ta’sirni kamaytiradi (ur Rehman, Iqbal va Iqbal, 2024).

Xulosa qilib aytganda, mazkur maqola O‘zbekistonda barqaror turizmi rivojlantirishning yo‘llarini ko‘rsatib, mazkur taklif qilingan yo‘llar yordamida iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish va madaniy hamda atrof-muhit resurslarini himoya qilish mumkin bo‘ladi. Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish O‘zbekistonga turizm sohasini strategik ravishda rivojlantirish imkoniyatini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Adedoyin, F. F. (2021). Environmental consequences of economic complexities in the EU amidst a booming tourism industry: Accounting for the role of Brexit and other crisis events. Journal of Cleaner Production, 305. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.127117
2. Agamuthu, P. (2019). Marine debris: A review of impacts and global initiatives. Waste Management and Research, 37(10), 987–1002. https://doi.org/10.1177/0734242X19845041
3. Bassano, C. (2019). Storytelling about places: Tourism marketing in the digital age. Cities, 87, 10–20. https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.12.025
4. Cybèle, C., Kato-Huerta, J., & Sieber, I. M. (2024). Using co-creation to build knowledge on cultural ecosystem services: A tiered approach for enhanced regional economic development of Réunion Island. Ecosystem Services.

5. Kovshov, V., Lukyanova, M., & Galin, Z. (2024). International regional competitiveness of rural territories as a factor of their socio-economic development: Methodological aspects. Heliyon.
6. Landrigan, P. J. (2020). Human health and ocean pollution. Annals of Global Health, 86(1), 1–64. https://doi.org/10.5334/aogh.2831
7. Li, Y., Liu, Y., & Lin, Y. (2024). Human psychology as a driver of tourism development: The effect of regional personality traits. Annals of Tourism Research.
8. Nijkamp, P., Kourtit, K., & Moreno, C. (2024). Old wisdom and the new economic geography: Managing uncertainty in 21st century regional and urban development. Regional Science Policy & Practice.
9. Ohorodnyk, V., & Finger, R. (2024). Envisioning the future of agri-tourism in Ukraine: From minor role to viable farm households and sustainable regional economies. Journal of Rural Studies.
10. Rehman, A., Iqbal, S., & Iqbal, R. T. (2024). Multifaceted impacts of widespread renewable energy integration on socioeconomic, ecological, and regional development. Sustainable Futures.
11. Robinson, R. N. S. (2019). Sustaining precarity: Critically examining tourism and employment. Journal of Sustainable Tourism, 27(7), 1008–1025. https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1538230
12. Sheller, M. (2020). Reconstructing tourism in the Caribbean: Connecting pandemic recovery, climate resilience, and sustainable tourism through mobility justice. Journal of Sustainable Tourism, 1–14. https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1791141
13. Williams, H. (2019). Attributes of memorable gastro-tourists' experiences. Journal of Hospitality and Tourism Research, 43(3), 327–348. https://doi.org/10.1177/1096348018804621
14. Winter, P. L. (2020). Outdoor recreation, nature based tourism, and sustainability. Sustainability, 12(1), 1–12. https://doi.org/10.3390/SU12010081 Yang, C. (2020). Coupling coordination evaluation and sustainable development pattern of geo-ecological environment and urbanization in Chongqing municipality, China. Sustainable Cities and Society, 61. https://doi.org/10.1016/j.scs.2020.102271
15. Zhang, T. (2019). Authenticity, quality, and loyalty: Local food and sustainable tourism experience. Sustainability, 11(12). https://doi.org/10.3390/su10023437

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. № 1

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.